

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 339
חשוון תשפ"ג

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

והתשובה היא שאין העקמימות בחלק העליון יכולה להועיל, כיון שלענין זה הדין תלוי בחלק התחתון, שאם החלק התחתון נמצא בתוך המחיצות, לא יעזור שהחלק העליון יוצא מחוץ למחיצות. והטעם, משום שההיתר בעמוד עקום אינו משום שהעמוד נמצא בגובה, כי עמוד שמתחיל בגובה הוא פסול (שו"ע סי' שס"ג ס"ו), אלא ההיתר לשיטות ההם הוא משום שמחשיבים את החוט שיושב על החלק העליון כאילו יושב על העמוד שבחלק התחתון ג"כ, כי הכל המשך אחד, וא"כ כיון שבחלק התחתון [הי' טפחים התחתונים שהם עיקר המחיצה שבעמוד], הוא נמצא בתוך המחיצות, א"כ גם החלק העליון הוא המשך של עמוד שנמצא בתוך מקום אחר, ואינו כשר לצורת הפתח לשטח שמחוץ למחיצות.

עמוד שנמצא בתוך מתחם קרפף גדול שהוקף שלא לדירה

עוד יש לשאול במקרה כזה, האם כאשר המתחם הסגור הוא כרמלית, דהיינו שיש בו יותר מבית סאתיים ואינו מוקף לדירה, האם באופן זה העמוד יהיה כשר, כיון שבמקור חיים [שהוא המקור של המשנ"ב] כותב כי הפסול של העמוד שבתוך המקום המוקף הוא משום שרה"י כמאן דמליא. והתשובה היא שכרמלית כזו היא רה"י מן התורה, ולגבי דין כמאן דמליא י"ל שהיא רה"י. אבל בנוסף ק"ל שעיקר טעמו של המקור חיים אינו משום הדין כמאן דמליא, [שהרי הוא נאמר רק במקום מקורה], אלא משום שמקום המוקף מד' רוחותיו נחשב מקום אחר וחלוק מהפתח, ולכן העמוד שנמצא בו אינו כשר.

למעשה פירקנו את העמוד בעזרת הכלים שברכב המאובר של מוקד העירובין, הוצאנו אותו החוצה, וחיברנו אותו מבחוץ, בצד הפונה לפתח, וגם בצורה קצת יותר ישרה. ובזה נוסף בדרך אגב עוד תיקון בעירוב של אותה עיר.

שמחה בהשלמת המצוה בתיקון העירוב במושב בדרום

במושב אחר שעסקנו בו בחודש האחרון, הוספנו עוד מספר תיקונים שהמתינו עד אחרי החגים, ולאחר יום ארוך ומתיש, נכנסנו אל בית רב הישוב שהראה את שמחתו הגדולה בהשלמת תיקון העירוב במושב, וביקש לשתות לחיים על גמר המצוה. הרב שהיה שותף בכל התהליך, התרוצץ עימנו בכל פינות המושב כדי לדבר עם התושבים, שיתנו את הסכמתם להעמיד את העמודים בחצרותיהם, כפי הנדרש ע"פ ההלכה, היה שמח מאוד בהשלמת העירוב, והאריך להזכיר את הזכות הגדולה לתקן עירוב של מושב, שמזכה מאות משפחות בשמירת השבת.

עם רב המושב בשנת השלמת העירוב

ויש להוסיף ולברך את אחד ומיוחד

מתושבי המושב, שזכה לתרום את כל הוצאות תיקון העירוב, ונתן בעין יפה וזיזו את השלמת המצוה, זכות הרבים תעמוד לו ולמשפחתו, שיזכו לבריאות ונחת ופרנסה תמיד, ויראו ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם.

הסכמת התושבים ודרכי שלום שיבוצת תקנת העירוב

במקום אחד היינו צריכים להעמיד עמוד באמצע החצר, כדי לעבור בין המחסנים ללולים באופן שצורת הפתח לא תעבור על המבנים, והרב אמר לנו שבמקרה זה יש לו בעיה לדבר עם התושב, מחמת תקרית שהיתה עימו כשביקש סיוע מול הועד בדבר מסוים. אך מיד אמר, אולי אדרבה בגלל העירוב נדבר איתו ונסדר את היחסים. וכך היה, הרב פנה לצד לשיחה ארוכה, ואחר זמן חזר בשמחה ואמר שיושרו ההדורים וגם לענין העירוב הוא הסכים שנעמיד את העמוד במקום הנדרש בתוך חצרו.

יש לציון בענין זה את דברי המהרש"א (בסוף עירובין דף קה). שכתב שהעירוב משכין שלום בין בני החצר, והביא את המעשה המסופר בירושלמי (עירובין פ"ג ה"ב), שהיתה שכנה דבובה עם חברתה, וכששלחה את העירוב קיבלה חברתה בשמחה, והבינה השכנה מזה שהיא אוהבת

האם אפשר לסמוך לענין עירוב שיש גדר לרכבת

עם סיום החגים, יצאו כמה צוותות של מוקד העירוב להתקין עירובים בכמה מקומות ברחבי הארץ. אחד מהמקומות היה בעיר הסמוכה לפסי הרכבת, והעירוב נסמך על הגדר שלפני הרכבת, שהיא מחיצה לעירוב. אבל יש דבר שאינו ידוע לציבור, ורק העוסקים בעירובים יודעים אותו, שלא בכל מקום יש גדר לרכבת, אלא יש מקומות שאין גדר באורך של מאות מטרים, ואפילו במקומות הסמוכים לעיר. ולכן לא ניתן לסמוך סתם שיש רכבת סמוך לעיר ממילא

יש מחיצה לעירוב [כמו שמצאנו בתשובות האחרונים, כי שם היתה הרכבת על תל גבוה לכל אורך הדרך, משא"כ בזמנינו אנו יודעים שיש הרבה מקומות פתוחים ושונים לקרקע], וכל זה מלבד שיש גם פרצות שנעשים במשך הזמן על ידי אנשים שפותחים כדי לעור, [אלא שבהם יש בדרך כלל דין עומד מרובה על הפרוץ].

כדי שיוכלו לסמוך על גדר הרכבת, יש צורך להוסיף עמודי עירוב במקומות החסרים, ולפקוח עין אם חל שינוי כלשהו. בעיר המדוברת השתמשו בגדר הרכבת באורך יותר משני קילומטרים, אבל בקטע אחד שלא היה גדר, היו עמודי עירוב שאותם היו צריכים לבדוק כל שבוע. במקרה זה [וכן בעוד כמה ערים בארץ], חוט העירוב חוצה את פסי הרכבת, כיון שהוא כולל קטע מהצד השני, אבל כעת שעושים את הרכבת חשמלית ומעבירים קוי חשמל לאורך הפסים, נהיתה בעיה לעירובים שהעבודות פוגעים בחוטי העירוב, וגם בעתיד לא ניתן להשאיר אותם כי הנהלת הרכבת אינה מאשרת להעביר חוט מעל קווי החשמל. בשבוע שעבר כבר הגיעו העבודות לקו העירוב, והאחראי על העירוב ביקש שישאירו לו עוד שבוע עד שיפתור את הבעיה. בשבוע זה הגענו להעמיד עמודים חדשים לפני הרכבת, באופן שהעירוב לא יעבור על הפסים, ויהיה במרחק ממקום העבודות, כדי שהעירוב יעמוד בכשרותו.

עמוד שנמצא מאחורי הגדר וראשו נוטה החוצה

תוך כדי העבודות, עברנו ליד אחד מהחיבורים לגדרות, במקום שיש כביש שחוצה את הרכבת, ועשו מעליו צורת הפתח, לחבר בין הגדרות שבצד ימין לגדרות שבצד שמאל. במעבר כזה אין היתר של עומד מרובה על הפרוץ, כיון שהפתח והכביש הם יותר מי' אמות [4.80/5.76 מטר], מלבד הענין שהוא משמש מעבר לרבים, לכן חייבים לעשות בו צורת הפתח. ואכן היו בו שני עמודים בשני הצדדים, אבל שמנו לב שבצד אחד העמוד נמצא מאחורי גדר, והגדר הזו מקיפה מתחם ריק, [שכנראה שימש פעם בזמן עבודה לאחסן את החומר, אבל כעת אין בו שום שימוש, ומ"מ הוא מוקף כולן], והעמוד נמצא בתוך המתחם.

בדין זה ידוע דברי המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) שאם העמיד אחד מהעמודים בתוך חצר המוקף מד' רוחותיו, לא עשה כלום. כי אי אפשר להגדיר אותו כפתח למקום שמחוץ לחצר. ולפ"ז גם כאן העמוד שבתוך המתחם, אינו יכול לשמש לצורת הפתח לכביש שעובר בחוץ.

אך כאן עורר אחד מהמשתתפים שאלה, כיון שהעמוד היה עקום, והרבה ממנו נטה מחוץ לגדר אל כיוון הכביש, א"כ רוב העמוד יוצא מחוץ למחיצות, האם ניתן לומר שבאופן זה העמוד יהיה כשר [לשיטות שמקילות בעמוד עקום].

בדיבורים ובממון, שהם ימשיכו לעבוד בשבילנו במסירות, להציל אותנו ואת בני משפחותינו מחילול שבת, ולזכות אותנו בשמירת השבת בהידור כהלכה.

באיזה אופנים הקונטינר שנמצא תחת החוט פוסל

נחזור לעבודות שנעשו בשבוע האחרון בתיקון העירוב במושב הנ"ל, ונלמד עוד הלכה חדשה. באחת מהחצרות העירוב עבר על קונטינר ששימש מחסן קבוע, וזה דבר מצוי בישובים שהקונטינרים משמשים לחדרים, כדי להיפטר מהצורך באישורי בניה. והנה כאשר החוט עובר על בית, ההוראה היא שלא להכשירו, אבל אם החוט עובר על דבר ארעי זמני, אין בו בעיה, והוא כשר גם בעירוב שכונתי. ולכן בקונטינר שהונח לזמן קצר, אין בעיה שהעירוב יעבור מעליו, אבל בקונטינר כזה קבוע, הוראת הרבנים שהוא כמו בית מתחת חוט העירוב, שלמרות שיש בזה מחלוקת אם בית פוסל, בכל זאת מקפידים גם בעירובים העירוניים ובישובים שצריך לתקן את העירוב במצב כזה.

והנה הפתרון הוא רק להזיז את העמוד, ובדרך כלל אי אפשר להזיז עמוד, אלא צריך לעשות עמוד חדש במקום אחר. במקרה זה לא היה מומלץ להחליף לעמוד אחר, כי בחצר זו נכנסים טרקטורים וכלי עבודה גבוהים, ולכן עשו בו עמוד גבוה במיוחד, ואם נחליף לעמוד סטנדרטי, יתכן שהחוט יקרע מהטרקטורים. לכן השארנו את העמוד וחיפשנו דרך אחרת להכשיר את העירוב.

האם דופן הקונטינר יכול לשמש ללחי

לאחר מחשבה, מצאנו פתרון להסיט את המשך של קו העירוב באמצעות שינוי בעמוד הבא אחרי אותה חצר [שהיה עוד סיבות שהיה צריך לעשות שם עמוד]. אך במקרה זה היה קשה להסתדר לעקוף את הקונטינר, כי העמוד היה צמוד אליו ממש. אך הפתרון היה לעשות שהחוט יעבור רק על תחילת הקונטינר, שמהחוט ולפנים יהיה רק כעשרים ס"מ בלבד, ואז אפשר לומר שבאמת הקונטינר מפסיק את צורת הפתח, אבל הדופן שלו היא הלחי שבו מתחיל צורת הפתח אחרי הקונטינר.

פתרון זה הוזכר בקושית החזו"א על המקור חיים לגבי עמוד שנמצא בתוך חצר מוקפת, שהמקו"ח פוסל אותו כפי שהובא לעיל, והקשה החזו"א מה הבעיה, הרי הקיר של החצר יחשב לחי. וידוע לבאר שהמקו"ח סובר שם שקיר באורך ד' אמות או יותר, אינו כשר לשמש לחי. והחזו"א במק"א חולק על יסוד זה [יתכן לשיטתו]. אבל כתב (בסי' ע' ס"ק י"ח בהערה) שאם הלחי משוך מכנגד החוט ולפנים ג' או ד' טפחים, אפשר דהוי פתחי שימא.

העמוד שליד הקונטינר, ותיקון ראשו הנבדק

וא"כ הורו רבני זמנינו שאם יש קיר ארוך והחוט עובר על תחילתו, באופן שרוב הקיר מחוץ לעירוב ובולט פנימה לתוך העירוב רק פחות מג' טפחים, אפשר להחשיב אותו ללחי כדברי החזו"א. [ויש מחמירים גם את דעת המקו"ח כשממשיך החוצה ד' אמות, אמנם אם באמצע הד' אמות יש שקע או בליטה, יתכן להתייר משום שנחשב מסתיים בבליטה, ויש לחלק בגודל הבליטה ובצורתה ואכמ"ל]. לפ"ז העמדנו את העמוד הבא בזווית מסוימת באופן שהחוט יעבור רק על עשרים ס"מ מתחילת הקונטינר, ועי"ז הכשרנו את העירוב. [ויש להוסיף לשים לב במקרים כאלו, שלא יהיה חסרונות אחרים בכשרות דופן הקונטינר, כגון כשיש עליו גג הבולט, שהוא פוסל מלשמש ללחי לחוט שנמצא בגובה, כמבואר במשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק קי"ב), ועוד אופנים].

ממקרה זה למדנו שני דברים, א. באיזה מקרים קונטינר או כל מבנה שנמצא תחת החוט פוסל את העירוב. ב. האם יש אפשרות להכשיר כאשר החוט עובר רק על תחילתו.

אותה, וחזרו לחיות בשלום. והמהרש"א האריך להקשות, שהרי הטעם שמבואר במשנה ובגמ' מחשש שיטעו לטלטל לרה"ר, ולא משום דרכי שלום. אלא ביאר שהאיסור הוא מחשש שיכשלו, אבל מדוע הוסיפו לתקן היתר, מה שלא עשו בשאר סייגים, זה משום דרכי שלום, שיחיו יחד ע"י שצריכים להביא פת זה לזה, ושמשלטלים ובאים בשבת זה לזה. ויש להוסיף כעת, שגם ע"י שבאים לתקן את העירוב, דואגים להתרצות זה לזה, גם זה משכין שלום בין האנשים.

הודעה של בעל החצר שהפתיעה את רב המושב

במקום אחר היינו צריכים להרחיב את העירוב בשביל כמה יחידות דיור שנבנו בצורה פיראטית תחת חוט העירוב ומחוץ לו. כשהגענו עם הרב לתכנן את מקום העמודים החדשים, ניגש אלינו בעל הבית שאינו חובש כיפה, ואמר בקול רועם שאי אפשר שהעירוב יעבור כאן. הרב התחיל לחשוש מדבריו, והתחיל לתכנן איך לשכנע אותו שיסכים לעירוב, ואז בעה"ב המשיך ואמר, יש לי פה משפחה שגם היא צריכה עירוב, וגם הילדים אצלי מסתובבים ויוצאים מהקו של העירוב, וזה חילול שבת, תעשה את העמודים בחצר שלי קצת יותר רחוק, כדי שהחצר תהיה בתוך העירוב. הרב נדהם מדבריו, במקום שחשב שהוא יתנגד, הוא עוד מבקש שיעשו אצלו עירוב יותר טוב. שמחנו בבקשתו, ושאלנו אותו איפה הוא רוצה את העמודים, תיאמנו גם עם פרטי ההלכה, והקמנו את העמודים בחצר שלו. בהזדמנות זו ובעוד הרבה הזדמנויות, אנו פוגשים את דברי חז"ל שאמרו, שאפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון.

התקנת העמוד כאמנעו ההצר ע"פ ההלכה

יש גם מקרים מצערים שלא מצליחים בהתקנת העירוב

לעומת זאת יש לציין שיש גם דברים שנתקעים, ולפעמים גם הורסים אותם וגורמים נזקים לעירוב ולעובדים, וגם בזה יש לא מעט סיפורים לצערנו, למרות שאנו לא מביאים אותם הרבה במסגרת זו, אך הקשיים גם הם גדולים. רק בשבוע זה אירע לעובדים בשתי מקומות שמנעו מהם את הקמת העירוב. עירוב אחד בירושלים בשכונה מסוימת [ששמה שמור מטעמים פשוטים], בשבוע זה התחילו את הקמת העירוב, והגיע עובד מיוחד לבוש בצורה שאינה חרדית, והתקין עמודי עירוב לפי התכנית. באמצע העבודות הוא שם לב שעברו וצילמו אותו, ובלילה גילו שהעמודים כבר אינם, מיהרו פירק אותם. העוסקים היו בצער גדול, אך התחזקו שוב זה מזה, שבעז"ה עוד נזכה לעירוב כהלכה, והחלו לחשוב על פתרון אחר.

העירוב שמתקדם בחשאי וסובל מהתנגדות קשה

עוד עירוב בשכונה גדולה בצפון הארץ, שנמצא בחודשים האחרונים בשלבים מתקדמים, והשבוע התקדם עוד בהתקנת כמה עמודים, ושוב נעצר. עירוב זה הוזכר בעלונים קודמים, והיה עבורו מגבית מיוחדת בעלונים אלו בשנה האחרונה, ומאז לא הזכרנו מה עלה בגורלו, האם השתמשו בכספי המגבית, היכן כל ההשקעה. ואכן השתמשו מיד בכל התרומות, ומוקד העירוב עוד הוסיף סכום נכבד ממקורות משלו, והתקינו כשלושים עמודים תוך שבוע אחד, בתוך ימי המגבית. אלא שאז הגיעה תלונה לעיריה, והוא נעצר בעקבות התנגדות של גורמים מסוימים בעיריה. רבנים מהקהילה עשו השתדלות אצל ראש העיר, אך עדיין לצערנו לא הסתדר הענין. לכן

מהעירוב החדש שנידון תקוע

לא יכולנו להזכיר כאן את הפעולות שנעשו בס"ד. בשבוע זה שוב ניסו לקדם את השלמת העירוב, ולקראת הדבר הסופי הופיע שוב משהו אחר, שתיעד וגידף בצורה שלא היה ניתן להמשיך. בצער רב היינו צריכים להיפרד מהמקום, והעובדים נחלו אכזבה קשה מאוד, אך שוב התחזקו באמונה.

אנו מקוים שבעז"ה יסתדרו עם הרשויות, ויהיה ניתן להשלים אותו, ולהרחיב את גבולות הקדושה. וכעת עינינו נשואות לשמים בתפילה, שיצליח ה' את כל מעשי ידינו, ולא יארע שום עיכוב ושום צער ונזק, לנו ולכל העוסקים בעירובים. ויחד עם זה נדע, שההשקעה של העוסקים גדולה וקשה, לא את הכל מספרים תמיד, כי תפקידנו להתחזק ולחזק, ולא לעסוק בדברים המרפים ידיים, ובכל זאת נחלוק יחד איתם גם את הקושי, גם את האכזבה הקשה, ובפרט שהם מקבלים אותה בעבודה שעושים בשביל אחרים ולא בשביל עצמם, נמשיך לתמוך בעוז רוחם,

מהזורים חדשים ללימוד הלכות עירובין למעשה
לקראת תחילת זמן חורף, אנו נערכים לפתיחת מסגרות חדשות ללימוד הלכות עירובין למעשה, והפעם מקוים להרחיב את המעגל, ולהגיע גם לערים נוספות בעז"ה, בעיר בית שמש, ויתכן שגם בעיר עפולה או ברכסים [תלוי גם בכמות הנרשמים].

ליצירת קשר והרשמה
טל' 055-678-3323

יהי ה' עימנו, וירחיב גבולינו בתלמידים, למען כבוד שמו יתברך, וחיזוק שמירת השבת בכל עיר ומושב.